

Yabancı Aksan, İnanılır Olmayı Zedeliyor!

Oğuzhan Vıclı

Farklı olan şeyler dikkat çeker ve ilgi görür. Tıpkı yabancı aksanla konuşmak gibi. Jestler ve mimikler doğru kullanıldığında oldukça sempatik bir durum da ortaya çıkabilir. Bu sene Eurovision Şarkı Yarışması'nda Almanya adına yarışıp birinci olan Lena Meyer-Landrut, sahip olduğu aksanla oldukça sempatikti ve televizyonlarının başındaki milyonları etkilemeyi başardı. Benzer şekilde ülkemizde top oynamaya gelen yabancıları, ilk etapta öğrendikleri çat-pat Türkçeleriyle konuştukları zaman çok sempatik bulmuyor muyuz?

Tabii ki madalyonun bir de diğer yüzü var. Peki, profesyonel yaşamda yabancı aksana sahip olmak kişileri nasıl etkiliyor? Bu sorunun cevabı Chicago Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bir çalışma ile verildi. Sonuçları *Journal of Experimental Social Psychology* Haziran ayı internet baskısında yayımlanan çalışmaya göre yabancı aksan, bu aksana sahip kişinin güvenilirliğini ve inanılabilirliğini zedeliyor.

Yabancı aksanın inanılabilirlik üzerindeki etkisini test etmek amacıyla deneyde yer alan Amerikalı katılımcılara ana dili İngilizce olan ve olmayan kişilerin (hepsi İngilizce konuluyor) söylediği basit ifadelerin gerçekçilik derecelerini değerlendirmeleri istendi. Bu ifadelerden biri "Zürafa susuz olarak deveye kıyasla daha fazla yol alabilir" cümlesi gibi basit bir cümle olup, araştırmacılar basit önyargı etkisini minimize etmek için bu cümlelerin konuşmacılara ait olmadığını, kendilerine okunması için metin olarak verildiğini belirttiler. Deney sonucunda konuşmacıların sadece kendilerine verilen metinleri okuduğunu bilmelerine karşın katılımcılar, yabancı aksana sahip olanların okuduğu metinlerin daha az gerçekçi geldiği değerlendirildi. Deney için hazırlanan gerçekçilik ölçeğine göre, ana dili İngilizce olanlar 7,5 skoru alırken, yumuşak aksana sahip olanlar 6,95 ve sert aksana sahip olanlar 6,84 skorunu aldılar.

Bunu takip eden ikinci deneyde ise,

ilk deneyle aynı metinler kullanılmasına karşın bu defa katılımcılara, konuşulan aksanın inanılabilirlik üzerindeki etkisinin araştırıldığı söylenerek deneyin amacı belirtilmiş oldu. Bu kez ana dili İngilizce olanlar ile yumuşak aksana sahip olanların aynı oranda gerçekçi bulunmalarına karşın, sert aksana sahip olanların daha az oranda gerçekçi görüldükleri belirlendi.

Çalışmayı yürüten araştırmacılar Shiri Lev-Ari ve Boaz Keysar'a göre, yabancı aksana sahip olmanın özellikle iş arayanlar, muhabirler, görgü tanıkları ve çağrı merkezinde çalışanlar gibi kişilerin güvenilirliklerini ve inandırıcılıklarını olumsuz yönde etkilediğini belirtiyorlar. Buna gerekçe olarak da yabancı aksanın kişinin anlaşılmasını zorlaştırdığını, bu nedenle de söylediklerinin daha az güvenilir olmasına sebep olduğu görüşündeler. Aslında sahip olunan aksanın bir ülkede yaşayan yabancıların nasıl görüldüğüne dair etkileri zaten bilimsel çalışmalara konu olmuştu. Bu çalışma ise, araştırmacıların daha önceden farkında olmadıkları güvenilirlik ve inanılabilirlik üzerindeki etkilerini ortaya koymasından bakımından çarpıcı bir örnek teşkil ediyor.

Araştırma ile ortaya konan bulgu aslına bakılırsa beklenen bir sonuç. Eğer ana diliniz bulunduğunuz ülkeninkinden farklı ise hemen kendinizi ele verirsiniz ve o bölgenin insanı

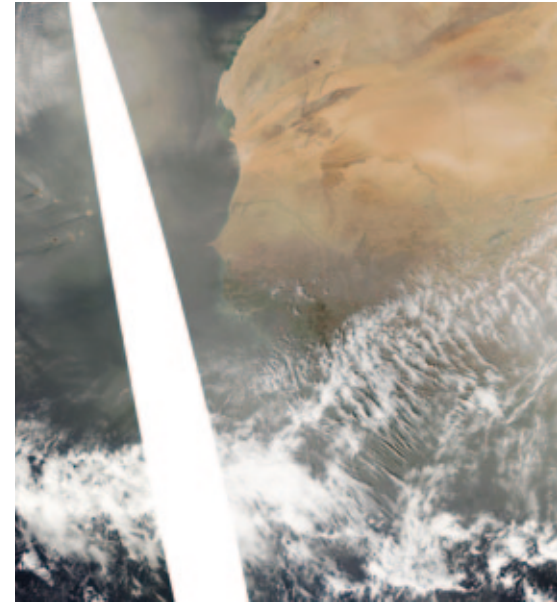
olmadığınız hemen anlaşılır. Hatta bu olgu o kadar kuvvetlidir ki, aynı ana dile sahip olsanız bile farklı yörenin ağızyla konuştuğunuzda bile oranın yabancı olduğu açığa çıkar. Yabancı olan şey ise yadırganır ve ister istemez ötekileştirilir. Doğal olarak da bu sizin sözlerinizin inandırıcılığını etkileyecektir.

Bu sonuçlar, globalleşen dünyada, profesyonel işleri gereği ister istemez her gün ana dili dışında konuşmak durumunda kalan milyonlarca kişinin, diğerleri tarafından nasıl görüldüğüne dair de önemli ipuçları sunuyor.

Afrika'nın Tozu Amazon'da Çiçek Açtırıyor

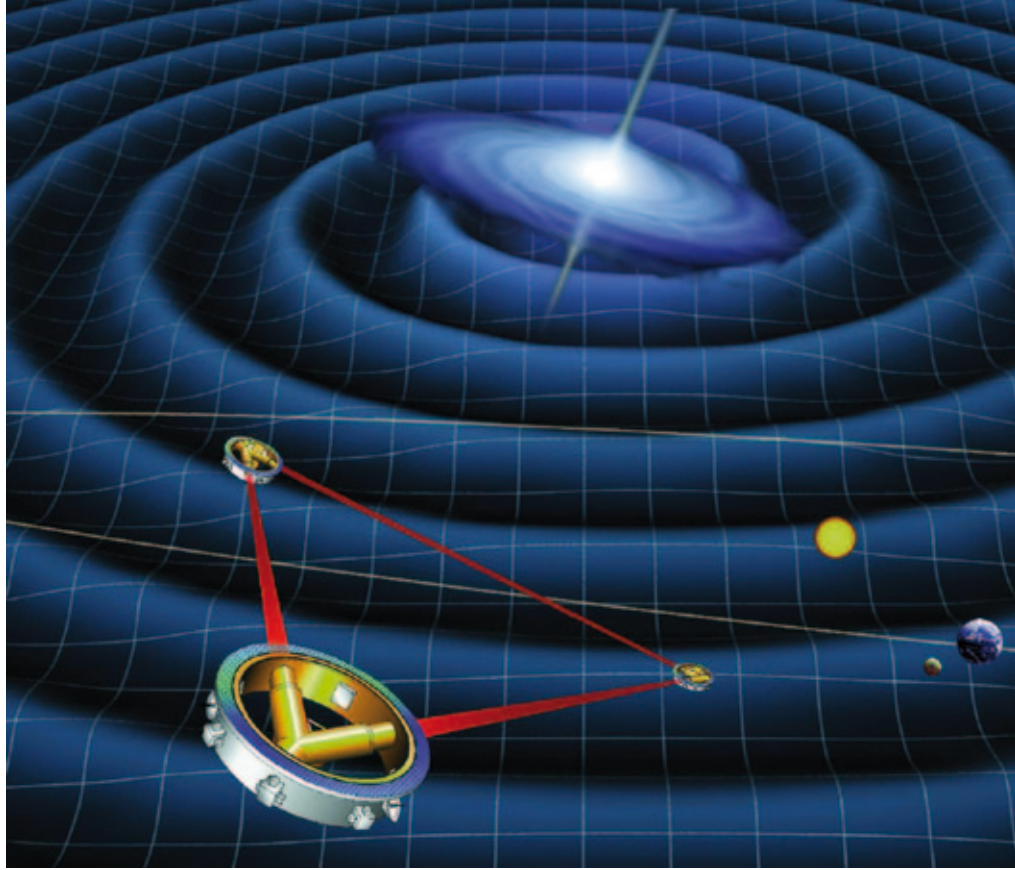
Yunus Can Esmeroğlu

Dünya'nın en ıssız bölgesinden esen rüzgârlarla Dünya'nın en verimli topraklarına ulaşan tozlar oradaki bitki örtüsü için çok önemli bir gübre kaynağı. Yapılan ölçümlerde bu tozlu rüzgârların bitkiler için besin niteliği taşıyan, önemli miktarda mineral içerdiği tespit edildi. Bu durum Amazon'daki bazı minerallerce fakir toprakların ekisini de telafi etmiş oluyor. Bu tozların esas kaynağı Afrika'daki Bodélé havzası. Bu havza Dünya'daki en tozlu bölge olarak biliniyor. Bilim insanları

2005 yılında bu havzadan toz örnekleri alıp kimyasal olarak incelediler. İnceleme sonucuna göre tozlar, bitkilerin gelişiminde çok önemli rol oynayan demir ve fosfor iyonları bakımından hayli zengindi. Bu araştırma bilim dünyasını hayli şaşırttı. Çünkü bu tozlardaki gerçek mineral zenginliği, var olduğu düşünülen miktarın tam 38 katı kadardı. Şu anda ise bu mineral zenginliğinin sebebi araştırılıyor. Uzmanlar bunun sebebinin, bu toprakların eski Çad Gölü yatağı üzerinde bulunması olabileceğini düşünüyor. Günümüzde çok büyük oranda kurumuş olan göl, en geniş olduğu zamanda 400.000 kilometrekarelik bir alan kaplıyordu. Şimdiki alanı ise bunun yüzde birinden bile küçük.

Eğer saçılma bu hızla devam ederse ve iklimlerde çok ciddi değişiklikler olmaz ise, bu toz yığını daha 1000 sene kadar Amazon ormanlarını besleyecek gibi görünüyor. Bu sayede Dünya'daki en büyük oksijen kaynaklarından biri olan Amazon ormanları daha uzun bir süre bu özelliğini koruyacak. Ancak örneğin Afrika'daki yağmur miktarındaki olası artışlar bu toz akışını azaltabilir ve Amazon ekosistemi bu durumdan önemli ölçüde etkilenebilir. Atmosferdeki toz miktarındaki değişiklikler başka ciddi değişikliklere de yol açabilir. Örneğin toz miktarındaki artış Dünya'dan geri yansıyan Güneş ışınlarını engelleyerek küresel ısınmayı artırabilir ya da bulut oluşumlarını etkileyebilir ve hatta tropik fırtınalara bile yol açabilir.

Kozmik Vizyon 2015-2025

Gökhan Atmaca

Kozmik Vizyon 2015-2025, Avrupa Uzay Ajansı'nın (ESA) Avrupa'daki uzay bilimlerinin uzun vadeli planının adı. Çok pahalı ve bir işe odaklı uzay projelerine parasal destek bulmak gittikçe zorlaştığı için ESA gelecek yılların yol haritasını belirlerken doğru ölçümleri geleceğin bilimini şekillendirecek temel fizik büyüklüklerinin ölçümlerini ve yeni teknolojiyi içeren çok amaçlı projeler üzerine duruyor.

Fizikteki temel soruların cevaplarını bulmak uzay projelerini yakından ilgilendiriyor. Örneğin birçok araştırmacı kuantum kuramı ve görelilik arasındaki uçurumun uzayın temiz ortamında yapılan deneylerle daraltılabileceğini umuyor. Günümüz teknolojisinin temelindeki elektromanyetik dalgaları hepimiz biliyoruz. Ama genel göreliliğin önemli bir öngörüsü olarak ortaya çıkan çekim dalgaları daha deneylerle yakalanıp

deşifre edilemedi. Kozmik Vizyon 2015-2025 kapsamındaki projelerden biri çekim dalgalarının keşfi için 2012 yılında uzaya fırlatılacak olan LISA Pathfinder. Bu proje çekim dalgalarının geçişiyle oluşan uzay-zaman deformasyonlarını keşfetmeyi hedefliyor. Yine 2017 yılında hazır olması beklenen EUCLID projesiyle uzaya gönderilecek teleskopla gökadalara evrenimizdeki dağılımının haritası çıkarılacak. Bu haritanın sıradan maddenin salınımları ve kütleçekim etkisini ortaya koyarak evrendeki karanlık madde ve karanlık enerji miktarının belirlenmesine yardımcı olacağı ümit ediliyor. Kuvvet ile ivme arasındaki ilişkiden bildiğimiz eylemsizlik kütlesiyle iki kütle arasındaki çekim kuvveti denklemindeki yerçekimsel kütle arasında eşi görülmemiş bir hassasiyet eşdeğerlik ilkesi olarak adlandırılıyor. ESA'nın yol haritası dahilindeki görevlerinden biri de eşdeğerlik ilkesini test etmek. Bu amaçla yürütülen MICROSCOPE projesi genel görelilik ve kuantum kuramlarının birleştirilmesine yardımcı olacak yeni kuvvetlerin bulunmasına izin verebilir.

